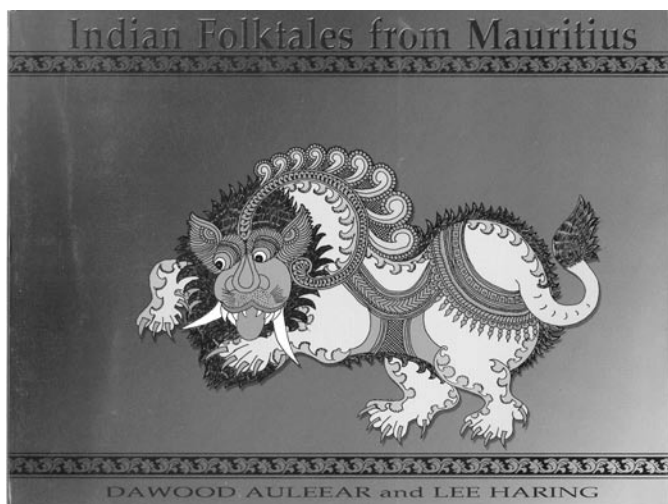


Recenzija, prikaz knjige, kritika / 1.19

Doc. dr.
Mojca RamšakLEE HARING, ANU KOLEKSYONN
FOLKLOR MORIS / COLLECTING FOL-
KLORE IN MAURITIUSTWO LANGUAGE EDITION, PORT LOUIS 2001, LEDI-
KASYON PU TRAVAYERDAEWOOD AULEEAR, LEE HARING (UR.), INDIAN
FOLKTALES FROM MAURITIUS, CHENNAI, INDIA
2006, NATIONAL FOLKLORE SUPPORT CENTRE

Newyorški profesor angleškega jezika na Brooklyn Colledge in folkloristike na Univerzi v Pensilvaniji, dr. Lee Haring, je večji del svojega terenskega dela preživel v Vzhodni Afriki in na Maskarenskih otokih v Indijskem oceanu, zlasti na Mauritiusu, kjer je raziskoval ljudsko pripovedništvo. Mauritius, otok z 1.300.000 prebivalci, kjer so poleg angleščine kot uradnega jezika in francoščine glavni pogovorni jeziki francoska kreolščina, hindustanski jezik Bojpuri, kitajski jezik Haka, tamilščina in drugi indijski jeziki, je predmet obravnave v njegovih dvojezičnih knjigah *Anu Koleksyonn Folklor Moris / Collecting Folklore in Mauritius* ter *Indian Folktales from Mauritius*, ki jo je uredil in prevedel skupaj z Daewoodom Auleearom.

Terenski priročnik *Collecting Folklore in Mauritius* je samo v angleškem jeziku izšel že leta 1991. Leta 2006 je izšel še v kreolskem prevodu in tako postal še bolj dostopen domačinom, da bi lažje zapisovali lastno tradicijsko kulturo. Po prvih splošnih poglavjih o folklori, pomenu zbiranja, ljudstvu, spremembah vsakdanjega življenja ter napotkih za zbiralce in zapisovalce, ki jih seznanijo z metodo opazovanja in različnih oblik snemanja, s pomenom intervjujskih situacij, z vlogami obeh udeležencev strani pri terenskem delu, s pisanjem zapisov, z arhiviranjem gradiva in s temeljno literaturo, sledijo vprašalnice. Te so po tematiki prirejene kulturi Mauritiusa in so urejene tako, da se pet večjih sklopov vprašanj spretno

prepleta z razlagami folklorističnih pojmov ter z odgovori na pogosta laična vprašanja o stroki. Vsak sklop je še podrobneje razčlenjen na manjša podpoglavja, ki v glavnem sprašujejo po duhovnem in družabnem življenju; materialni kulturi je posvečen le manjši del.

Kar pri teh vprašalnicah zbuja pozornost, niso sama vprašanja, ki so slovenskim etnologom blizu že iz zbirke *Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja* iz prve polovice 70. let, pač pa podatki o kulturi in načinu življenja na Mauritiusu, iz katerih ta vprašanja izhajajo. Pisec bralcem in zbiralcem najprej ponudi nekaj, kar jim je že dobro znano, nato pa jih opozori na vse tisto, kar je še vredno njihove zbirateljske in raziskovalne pozornosti. Tako jih npr. v poglavju o verskih festivalih zelo konkretno opozori na konkretne praznike ter na literaturo o njih; v poglavju o ljudski medicini imenuje bolezni in zdravilne rastline, ki so značilne za to območje, v poglavju o ljudskem pripovedništvu našteje najpogostejše pripovedi in jih klasificira po Stith Thompsonovem motivnem indeksu (*Motif-Index of Folklore Literature*, 1955–58) itd.

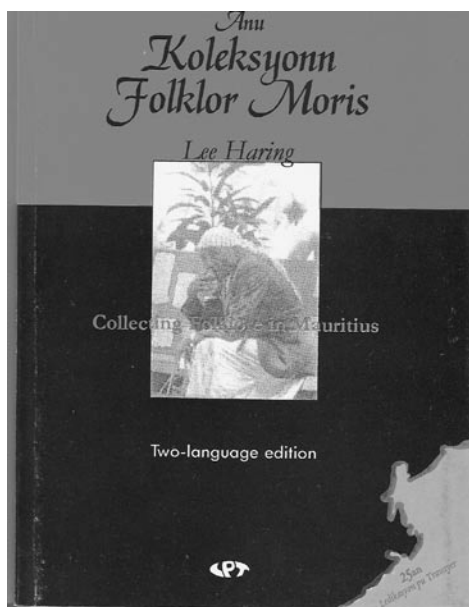
Ker je knjižica natisnjena v manjšem formatu in v mehki vezavi, je cenovno dostopna širšemu krogu bralstva, zbiralce napotuje na ustrezne ustanove, ki jih folklorno gradivo zanima, in ker se zgleduje po nekaterih starejših, a uspešnih vprašalnicah (npr. Kenneth S. Goldstein, *A Guide for Field Workers in Folklore*, 1964; Edward D. Ives, *The Tape-recorded Interview: a Manual for Field Workers in Folklore and Oral History*, 1980; Bruce Jackson, *Fieldwork*, 1987), je pričakovati, da bo tudi druga dvojezična izdaja dobrodošel pripomoček pri terenskem delu ljubiteljem folklorja, dijakom in študentom.

Druga knjiga, *Indian Folktales from Mauritius*, je zbirka osemnajstih ilustriranih romantičnih in komičnih ustnih pripovedk z Mauritiusa, ki so bile med letoma 1984 in 1995 originalno posnete in zapisane v bojpurskem jeziku. V knjižici so prvič prevedene v angleščino, devet jih je objavljenih v obeh jezikih. Odlikuje jih natančnost zapisovalca (Dawood Auleear) in prevajalcev (Dawood Auleear, Lee Haring), ki sta ohranila stil in zgodbo nista v ničemer popravljala ali okraševala, na začetku zgodbe pa sta na kratko opisala pripovedno situacijo in pripoved uvrstila v motivni indeks.

V uvodu knjige preberemo, kako to, da bojpurski jezik, ki ga govori 20 milijonov ljudi na severu Indije, govorijo tudi na Mauritiusu. Leta 1833 so se nekatera plemena v južnem Biharju na severu Indije uprla grobi britanski vladavini, zato so mnoge od njih kot delavce odpeljali na Mauritius. Tam so uspeli ohraniti svoj jezik in danes ga na Mauritiusu govori petina vseh prebivalcev, to je kakih 250.000, razume pa ga še mnogo več ljudi. Čeprav so se avtorji, ki so tam zbirali pripovedke, osredotočali v glavnem na kreolske zgodbe, obstajajo tudi zgodbe z indijskim poreklom, ki si jih ljudje še vedno pripovedujejo.

Dawood Auleear, učitelj, ki živi na severnem delu Mauritiusa, že od osemdesetih let 20. stoletja zbira bojpurske šale in pripovedke. Objavljene zgodbe izpričujejo etnične paradije in kreativnost multikulturnega in multijezikovnega okolja Mauritiusa, s šalami o nerazumevanju jezikov, ki so primerne za tako multikulturno družbo.

Kar odlikuje to knjigo med drugimi zbirkami ljudskih pripovedk, je uvodni transkript intervjujske situacije iz leta 1990, ko so trije ostareli pripovedovalci in sedem mladih mož živahno



pripovedovali Auleearu in Haringu o pripovedovanju zgodb v preteklosti. Toda ni šlo za metanaracijo, pač pa so ob omembi vsake zgodbe to tudi še enkrat povedali, pogosto z vsemi različicami. To je bil dolg večer ... Za bralce pa je hkrati izvirno svarilo, da ne bi mislili, da imajo pred seboj zbirko »originalnih« pripovedk z Mauritiusa. Tam je namreč vsa folklor kreolizirana, v njej se prepletajo jezikovno-versko-politično indonezijske, indijske, afriške, arabske in evropske prvine.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 15. 11. 2006

Recenzija, prikaz knjige, kritika / 1.19

*Mojca
Tercelj Otorepec*

MIRA HIRŠEL: SPOMINI NA KOVOR PRED 2. SVETOVNO VOJNO O NEKDANJEM VSESTRANSKEM KULTURNEM POSŁANSTVU UČITELJEV NA PODEŽELJU Tita Porenta (ur.), Tržič: Tržiški muzej 2006, 124 str., fotografije, zapisniki in karta

Knjiga Mire Hiršel, Kovorjanke, ki se je pred 2. svetovno vojno rodila v učiteljski družini – zato se je je prijel vzdevek Šolska Mira, na vsakdanji ravni odlikava vpogled v življenje in delo takratnih Kovorjanov, prebivalcev Zvirč, Križ in Tržiča. Življenje v Kovorju in bližnjih vaseh opisuje avtoričin rojstni kraj in kraj njenega otroštva, Tržič kot mesto pa kraj, kamor se je preselila po poroki, ko je tudi sama postala učiteljica. Najprej je poučevala v Pomožnem oddelku OŠ heroja Grajzerja, nato pa na samostojni Pomožni šoli v Tržiču; na agrarnem območju so bile le redke »pomožne« šole ustanovljene kmalu po drugi svetovni vojni. Knjiga je razdeljena na uvodno poglavje urednice Tite Porenta, višje kustodinje Tržiškega muzeja, na avtoričino avtobiografijo ter na spomine

na Kovor med letom 1917 in drugo svetovno vojno. Ta del je na podlagi pogovorov z avtoričinim očetom, Josipom Bertoncljem iz Kamne Gorice, šolskim upraviteljem v Kovorju, predstavljen skozi retrospektivni pogled. Dodana je še razlaga doc. dr. Mojce Ramšak o znanstvenem proučevanju življenjskih zgodb in o tem, kako se jih lotevajo raziskovalci. Knjigi je dodana tudi karta hiš z označenimi domačimi imeni in javnimi zgradbami, ki so omenjene v pripovedi.

Urednica v uvodniku razmišlja o pomembnosti ustnih in pisnih virov za preučevanje zgodovine in etnologije na podeželju oziroma na tržiškem agrarnem območju. Predstavlja do sedaj zbrano gradivo v Tržiškem muzeju, od topografskih zbirk, zapisov o pomembnih možeh, pisnih arhivskih virov, ki jih hranijo Zgodovinski arhiv Ljubljana – enota za Gorenjsko Kranj, Arhiv republike Slovenije, Slovenski šolski muzej, rojstne, poročne in mrliške knjige, kronike različnih društev – Kovorskega prostovoljnega gasilskega društva, Prosvetnega društva v Kovorju, Tržiškega muzeja in drugih, zasebnih zbiralcev. Prav zadnji so napeljali urednico v raziskovanje in evidentiranje zasebnih zbirk, ki niso v javni ali državni lasti, in so del tako zgodovine kot dediščine celotnega slovenskega etničnega ozemlja. Ta dediščina je javnosti zaenkrat neznana, saj je skrita na podoben način, kot so skrite življenjske, avtobiografske in druge zgodbe. Ob javni objavi veliko pripomorejo k boljšemu razumevanju regije, okolja in časa ter so dragocene tudi za današnje raziskovalce dediščine načinov življenja.

Prav zato je delo Mire Hiršel dobrodošlo v zbirki domoznanskih pripovedi, ki odlikavajo poglede v življenje tako Kovorjanov kot prebivalcev Zvirč in Križ, bližnjih vasi, in mesta Tržiča. V poglavjih, ki ju je napisala avtorica, bralec spoznava drobce dogodkov iz zgodovine tako, kot jih je doživljala avtorica sama. Bralca seznanja z dogodki iz vsakdanjega življenja Kovorjanov, z družabnim življenjem ljudi, dojemanjem različnih vrednot o splošnih, vsakdanjih, šolskih in vaških medčloveških odnosih, o ljudeh, ki so na tem območju živeli, hišah, ki še danes nosijo domača imena, nekdanjem skupnem prostoru v Kovorju pod Kajžarjevo hruško, o stanovanjski kulturi Kovorjanov in Tržičanov, o načinih gospodarjenja in o spremenjenih odnosih, ki jih je že načenjala druga svetovna vojna.

Takšen pogled, ki je nastal na podlagi avtoričinih spominov oziroma njenega subjektivnega doživljanja, je med temeljnimi ne le za etnološko in zgodovinsko preučevanje načinov življenja v okviru muzejske dejavnosti, temveč tudi za raziskovanje dediščine načinov življenja ljudi. Avtobiografske in druge življenjske izpovedi lahko mnogo pripomorejo k določanju nepremične kulturne dediščine in k drugim antropogenim pogledom na prostor.

Knjigo sem prebrala z zanimanjem, saj na področju varstva nepremične kulturne dediščine delam tudi na območju občine Tržič. Ob določanju stavb in območij kot objektov in območij registrirane nepremične kulturne (etnološke) dediščine bi bila vesela, če bi imela na razpolago večje število objavljenih virov, tudi v obliki življenjskih zgodb. Ob raziskovanju zgodovine stavb je za njihovo razumevanje nepogrešljivo vedenje o nekdanjem življenju njihovih prebivalcev. Stavbe, s katerimi se srečujem kot raziskovalka nepremične kulturne dediščine, so navsezadnje eden od rezultatov načinov življenja ljudi. Današnjega raziskovalca dediščine načinov življenja vsaka